

The background features an open book with Arabic script, likely a Quran, resting on a dark surface. A string of wooden prayer beads is draped over the pages. The image is partially obscured by a dark grey diagonal overlay and a green geometric pattern on the right side.

Interculturele zorg

Drs. M. Bulut
Geestelijk verzorger (islamitisch)
Elisabeth-Tweesteden Ziekenhuis
OBIZ Opleidingsbureau Interculturele Zorg

Programma

Waar zijn we nieuwsgierig naar?

Ziektebeleving religie

Familiepatronen

Taalbarrières

Beleid

Snelle en langzame boodschappen

Pijnbestrijding & Sedatie

Niet stoppen?

Abstineren

Hoog- en laag context communicatie (keuze)

Machtsverhoudingen (keuze)

Masculine/feminine (keuze)

Personal Space (keuze)

Waar zijn we nieuwsgierig naar?

Thee-oefening

Wisten we dat...?

StatLine
Migratie; kerncijfers
10 oktober 2018

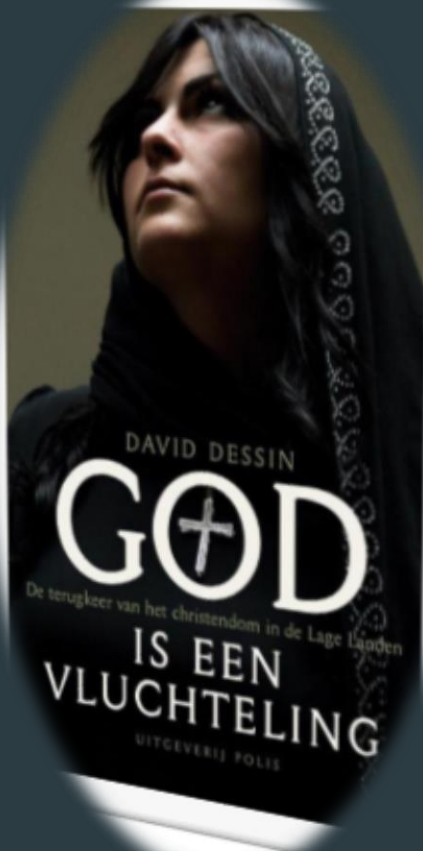
De tabel kan worden gefilterd op basis van de kop, rijen of kolommeten van de tabel.

Perioden: 1

Dit overzicht:

	2018
Wijziging naar migratieachtergrond	
Alle landen	
Indienlandse achtergrond	17.102.000
Overzees naar migratieachtergrond	16.209.225
Totaal naar migratieachtergrond	
Niet-westerse migratieachtergrond	5.971.000
Westerse migratieachtergrond	10.238.225
Totaal westerse migratieachtergrond	16.209.225
Totaal niet-westerse	
Marokko	2.242.043
Gedroomdegen. land. Arabië + Indië	396.209
Syrië	157.234
Turkije	791.482
Ondergrondse	454.479
Land van geboorte migratieachtergrond	
Nederlandse geboorte	993.000
Niet-westerse eerste geboorte	4.977.999
Totaal niet-westerse	6.971.000
Land van geboorte migratieachtergrond	
Nederlandse geboorte	1.747.000
Nederlandse tweede geboorte	2.012.000
Nederlandse derde geboorte	812.000
Totaal Nederlandse geboorte	4.571.000
Totaal niet-Nederlandse geboorte	2.400.000
Totaal niet-westerse	6.971.000

1/4 migratie
2018

>50% christen
2012

Harde polarisatie
2018

Discriminatie en
racisme
2022

Wat is de belangrijkste reden dat er binnen sommige culturen opvallend veel bezoekers komen als iemand ziek wordt?

A Ze uiten hiermee hun medeleven naar de patiënt.

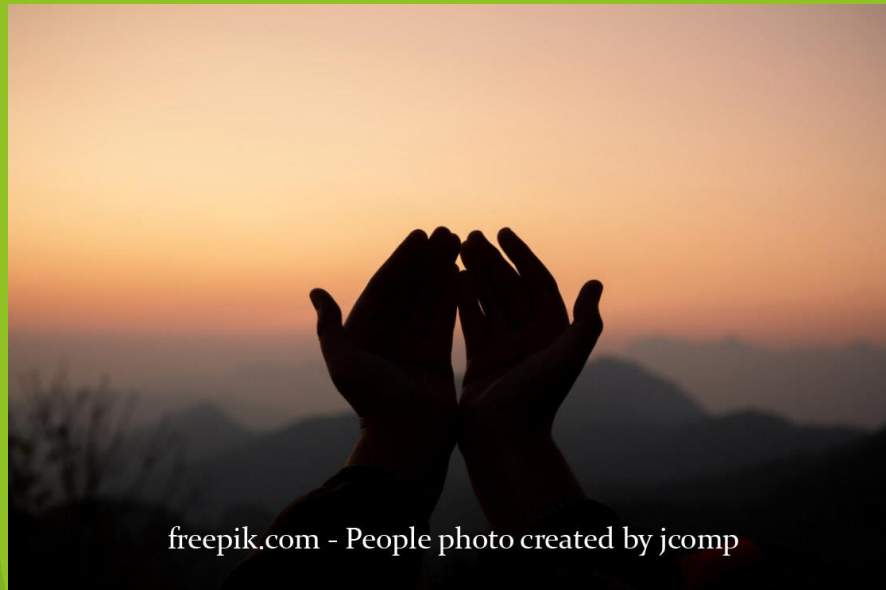
B Ze zijn het gewend om altijd in groepen te acteren.

C Ze dragen samen met de patiënt de ziekte en de pijn.

Ziektebeleving moslims

Perspectieven:
Test, geduld, beloning, lot, morfine?

Rituelen:
Ziekenbezoek

freepik.com - People photo created by jcomp

Sterven moslims

God geef en neemt leven

Zielenreis

Geloofsbelijdenis en bewust terugkeren

Euthanasie verboden

freepik.com - Tree photo created by wirestock

Wie is de leider?

Eerste contactpersoon niet altijd de leider binnen familie.

Leiders komen in beeld indien situatie zorgelijk

Familieleden komen in beeld wanneer zij bang zijn om hun dierbare te verliezen

Het is religieus waardevol om zieken niet alleen te laten

Wie? Oom, oudste zoon, dochter etc.

WGBO → individualistisch ingesteld, niet collectivistisch

Waarom vragen sommige moslims om een infauste prognose (ongunstig/palliatief) niet aan hun ouder te vertellen?

A Het uitspreken van een infauste prognose wordt beleefd alsof je op dat moment gaat sterven.

B God bepaalt of een ziekte geneeslijk/ongeneeslijk is en wanneer de mens zal sterven.

C Het levenseinde of sterven is een taboe binnen de moslimculturen en wordt niet besproken.

Slechtnieuwsgesprek

Internationaal

<https://research.vumc.nl/ws/portalfiles/portal/837346/287855.pdf>

Tabel 1. De mate waarin artsen onderwerpen betreffende levenseindezorg bespreken met wilsbekwame terminale patiënten (gewogen en afgeronde percentages)

		TOTAAL	AU	BE	DK	IT	NL	SE	CH
Onderwerp	Respons	N=9396	1716	1478	1185	1503	1275	1509	1397
1. Diagnose	In principe altijd	84	95	67	79	46	98	90	89
	Alleen als patiënt erom vraagt	15	5	32	21	48	2	10	10
	Nee	1	<1	1	<1	6	<1	<1	<1

Tabel 2. De mate waarin artsen onderwerpen betreffende levenseindezorg met naasten van de (wilsbekwame) patiënt bespreken (gewogen en afgeronde percentage)

		TOTAAL	AU	BE	DK	IT	NL	SE	CH
Onderwerp	Respons	N=9038	1478	1716	1185	1503	1275	1509	1397
1. Diagnose	In principe altijd	34	36	48	18	60	18	39	31
	Alleen als patiënt erom vraagt	24	19	37	26	24	21	22	22
	Nee	42	45	15	56	16	61	39	47

Pijnbestrijding & Sedatie

TIPS & TRICKS

- 1 Als euthanasie ervaren worden
- 2 Erken de zorgen, geef uitleg. Angst van stikken voordat je sterft.
- 3 Sedatie bespoedigt niet het overlijden
- 4 Pijnstilling/sedatie mogelijk met behoud van gedeeltelijk bewustzijn
- 5 Wilsonbekwaam? Inschatting ernst lijden door de arts doorslaggevend.

Niet stoppen?

TIPS & TRICKS

1. Woordkeuze, compassie en betrokkenheid
2. Situatie 'ernstig'
3. Geen curatieve behandeling
4. Alles is gedaan
5. Curatieve behandeling kan leed bezorgen

Wayhomestudio - freepik

Taalbarrières

1. Ziekte en dood noemen, kan confronterend zijn
2. Geen dagelijks onderwerp
3. God gaat over leven, ziekte en dood.

Individu vs gemeenschap

Tips & Tricks

1. Vraag patiënt of hij wil weten waar hij aan toe is.
2. Wil patiënt niet, met wie mag je in gesprek gaan?
3. Wat mag er wél verteld worden aan familie en hoe? (hoogcontext)
4. Ernstig nadeel voor patiënt? Toch in gesprek met patiënt zelf (WGBO)
5. Tolk inschakelen. Niet toegestaan? Met familie samen vertellen

Beleid, afspraken, anamnese

Bezoekersbeleid?

Behandelbeleid?

Waakbeleid?

Wanneer is de grensoverschrijdend gedrag bereikt?

Juiste vragen tijdens anamnese

Leider binnen familie traceren

Photo by Dollar Gill on Unsplash

Snelle & langzame boodschappen

<https://www.youtube.com/watch?v=tszw56A08M8>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZXq3p0DFnVk>

<https://www.youtube.com/watch?v=lPuT6zClOPk>

Snelle boodschappen (laagcontext):

Snel decoderen, één oogopslag, reclame

Langzame boodschappen (hoogcontext):

Tijd nemen voor decoderen, gedicht, brief

nha

Vrij om te leren

nha.nl

The National ✓

ongeveer 2 jaar geleden

A car crash in 1991 left Munira Abdulla in a coma but her son never lost hope that one day, she would wake up.

THENATIONAL.AE

Emirati woman wakes up from coma after almost 30 years

A car crash in 1991 left Munira Abdulla in a comatose state but her son ne...

Abstineren

Alles is voor uw dierbare gedaan

Er wordt ingegrepen wanneer patiënt in verband met benauwdheid in discomfort beland ('stikt') of patiënt duidelijk lijdt

Niet alle details van overlijden of abstineren bespreken met familie, maar het gevoel geven dat patiënt in goede handen is, tenzij zij erom vragen

Zuurstof: kamerlucht 21%

Bespreek in hoeverre patiënt/familie op de hoogte wil zijn rondom abstineren en nagaan wat in deze situatie goed is om te bespreken. Verdeel het gesprek verder in meerdere momenten.

Belangrijk: WGBO is gebaseerd op Nederlandse wetgeving, maar de doelgroep heeft vaak niet-Nederlandse achtergrond

Verschillende culturen (hoog- en laag context communicatie)

Laagcontext communicatie

Letterlijk, kern, hoofd- en bijzaken gescheiden, woorden zijn leidend

Hoogcontext communicatie

Context (wie/wat/waar/wanneer/hoe/hoelang geleden)

Niet expliciet

Hoofdzaken-details met elkaar verweven

Holistisch geheel

Mogelijke miscommunicatie/irritatie

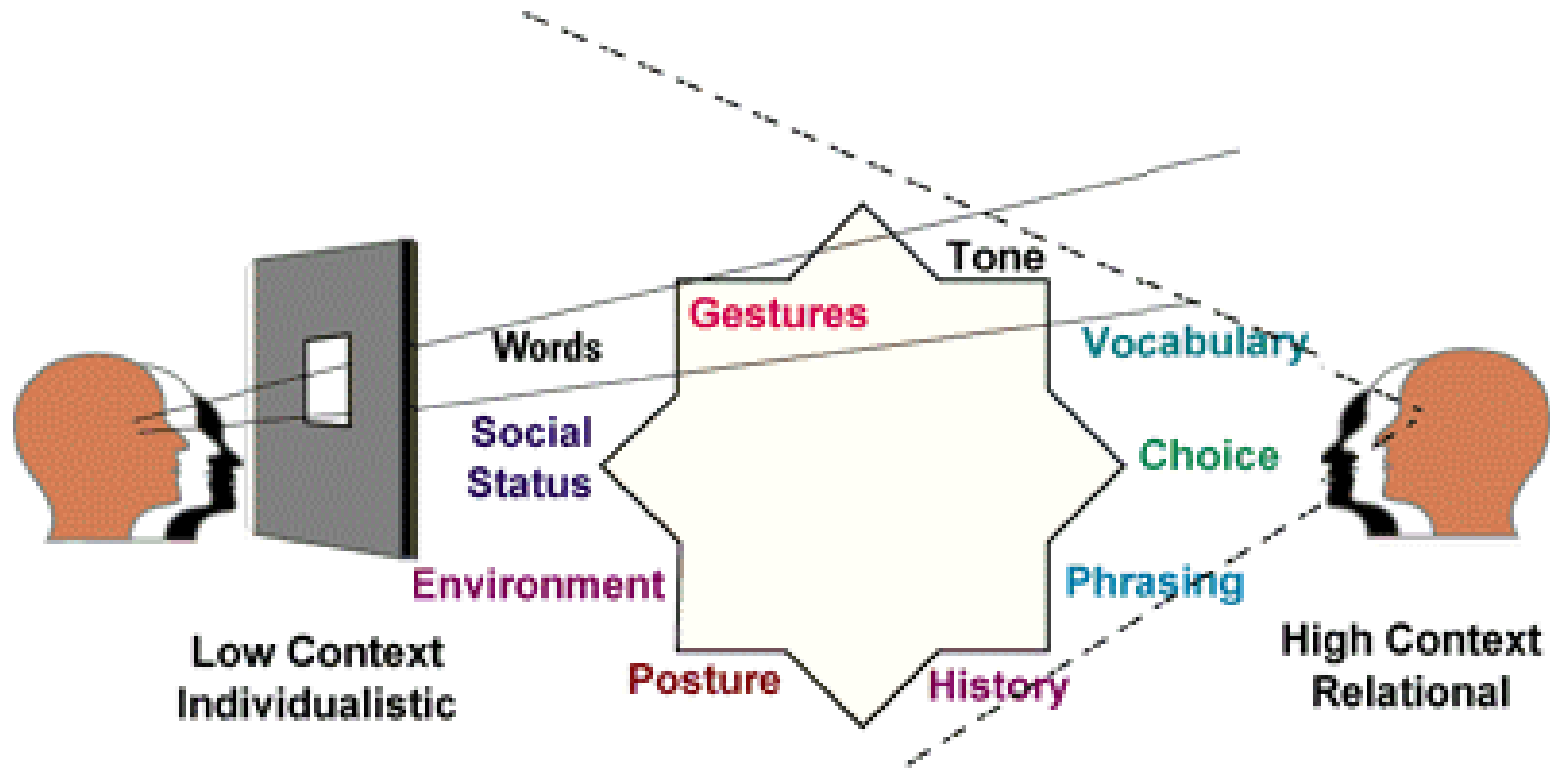
Laag- en hoogcontext mensen met elkaar in contact

<https://www.youtube.com/watch?v=z3E0jBN9y7I>

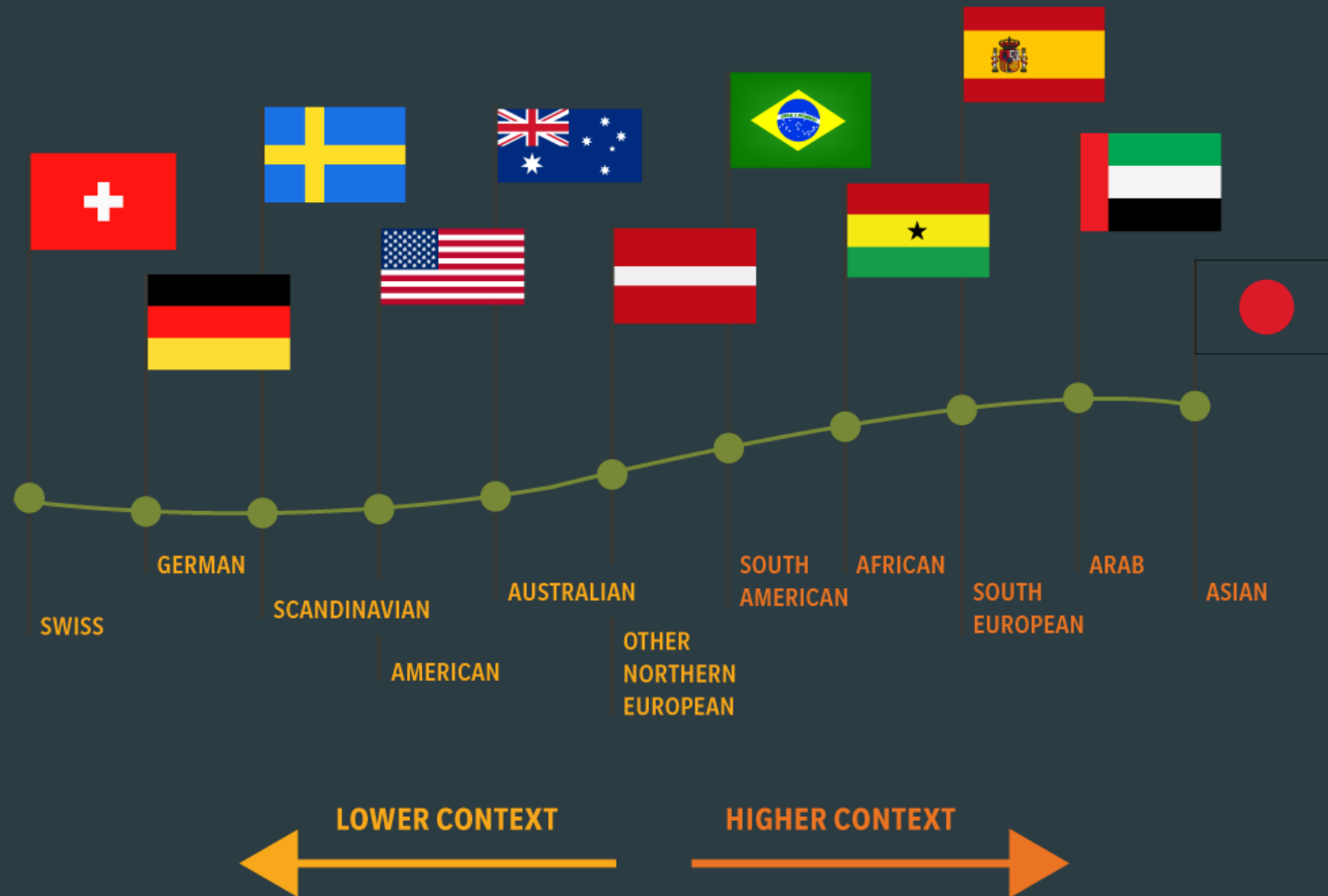
Low Context/High Context Cultures

Individualistic/Relational Cultures

Adapted from *'Managing Intercultural Differences'* by Claire B. Anderson

HIGH CONTEXT VS. LOW CONTEXT CONTINUUM

Machtsverhoudingen (Hofstede)

Lage machtsafstand houdt in:

- ▶ gelijkwaardigheid tussen ouder-kind
- ▶ werkgever-werknemer
- ▶ Eigen mening staat centraal
- ▶ Student-docent
- ▶ Arts-verpleegkundige

8photo - freepik.com

Hoge machtsafstand houdt in:

Alles andersom

Blz. 79 Maria

Feminine & masculine

Masculine

Mannen → assertief → doel succes

Vrouwen → bescheiden → doel kwaliteit

Feminine

Geen onderscheid

Gedeelde waarden

en verantwoordelijkheden

Persoonlijke ruimte

Zone and distance

Zone 1:
Intimate
distance zone

(0-18")

Appropriate people and situations

Parents
and children,
lovers, spouses/
partners

Zone 2:
Personal
distance zone

(18"-4')

Close friends

Zone 3:
Social
distance zone

(4'-12')

Co-workers, social
gatherings, friends,
work situations

Zone 4:
Public
distance zone

(12'+)

Actors, total strangers, important officials

(c)2012 Cengage Learning

VS: 45cm

1,2m

3,6m

7,6m

Fysieke/onzichtbare grenzen, dichtbij, situatie, context, relatie en cultuur

Turkije/Marokko/Indonesië/Suriname/Antillen: *kleine persoonlijke ruimte, raken elkaar bijna aan*

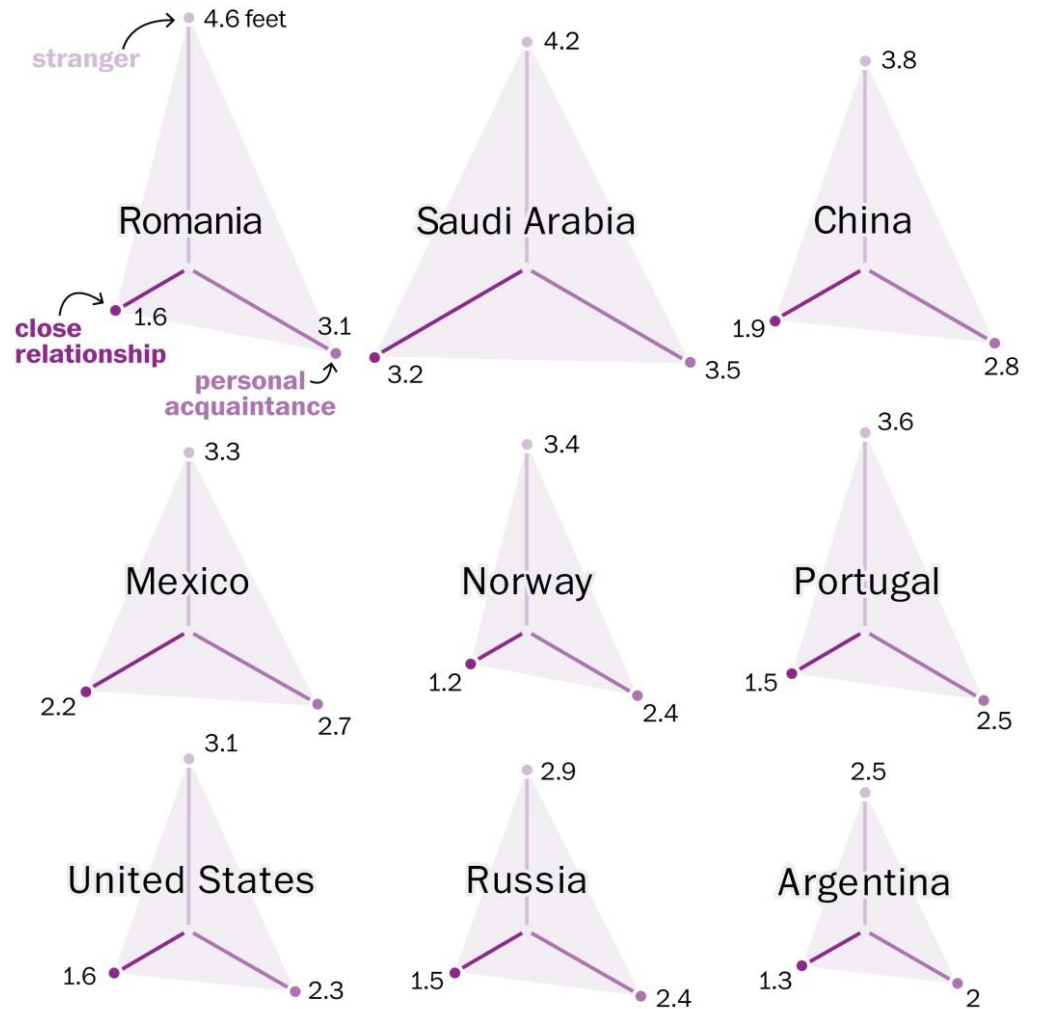
Geografisch

Pag.48, casus 2.3, Ze komt te dichtbij

How close is too close? Depends on where you live.

Appropriate distance, in feet, for a ...

Source: Journal of Cross-Cultural Psychology

TIM MEKO/THE WASHINGTON POST

67 jarige Marokkaanse man, gemetastaseerd longkanker, spreekt beperkt Nederlands, erg verzwakt. De arts denkt dat ze binnen enkele dagen zal sterven. Patiënt is misselijk en braakt. Hij heeft nog sondevoeding en de arts wil dit stoppen.

Familie weigert dit met de religieuze reden dat alleen God beschikt of iemand wel of niet gaat sterven.

Wat doet u?

Naslagwerk

Ablj & Bulut, Behandelbeperkingen en religie, 2021
https://www.internisten.nl/sites/internisten.nl/files/13338_ts_interne-geneeskunde_21-2_14.pdf

Ablj & Bulut, Communicatie en de hete brij, 2021
<https://www.internisten.nl/sites/internisten.nl/files/Interne%20Geneeskunde%202021-03%20voor%20website.pdf>

Advies NVIC, Bulut & Fikkers, 2022
<https://www.nvic.nl/wp-content/uploads/2022/02/Advies-interculturele-zorg-rondom-het-levenseinde-op-de-IC-EINDVERSIE-NVIC.pdf>

Richtlijn ETZ, Bulut ea:
<https://www.etz.nl/ETZWebsite/files/f8/f8d51249-c486-4555-92b6-aaeb528e6712.pdf>

Religiositeit onder moslims in NL:
https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2018/06/07/de-religieuze-beleving-van-moslims-in-nederland/Moslims_in_Nederland.pdf

Dessin, D., God is een vluchteling, Dessin, D. EAN: 9789463101103

Mahdi, R.N. e.a. Interculturele communicatie in de zorg, EAN: 9789023256359

<https://www.youtube.com/watch?v=iy-jhJjRHH0>

Drs. Mustafa Bulut
Geestelijk verzorger
Eigenaar OBIZ

